

РОЛЬ СУБОРДИНАТУРИ У ВПРОВАДЖЕННІ СУЧАСНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТОМАТОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

А.К. Ніколішин, Т.О. Петрушанко, Н.М. Іленко, Д.Є. Кіндій

*Вищий державний навчальний заклад України
«Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава*

Обґрунтовано ефективність підготовки студентів на стоматологічному факультеті в субординатурі, що сприяє покращанню засвоєння теоретичних знань, оволодінню практичними навичками на X семестрі навчання у вищому навчальному закладі, розвиває клінічне мислення майбутніх лікарів-стоматологів, сприяє впровадженню сучасних досягнень стоматології в навчальний процес. В якості прикладу організації навчального процесу в субординатурі наведено досвід роботи із субординаторами на кафедрі терапевтичної стоматології Вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія».

Ключові слова: субординатура, клінічне мислення, сучасні досягнення, стоматологічний факультет.

Навчання студентів на стоматологічному факультеті відбувається без впровадження кредитно-модульної системи. На даному етапі організація навчального процесу підготовки майбутніх стоматологів включає проходження субординатури на X семестрі [1]. Завдання субординатури полягає у поглибленні теоретичних знань з усіх стоматологічних і суміжних дисциплін, розвиткові клінічного мислення, вдосконаленні клініко-лабораторного обстеження хворих субординаторами, проведенні диференційної діагностики стоматологічних захворювань, обґрунтуванні раціонального та ефективного лікування, а також в удосконаленні мануальних навичок. Така форма організації занять студентів X семестру максимально наближена до умов практичної діяльності лікаря і супроводжується подальшим набуттям практичних навичок, поглибленням теоретичних знань та клінічного мислення.

Метою даної роботи є обґрунтування доцільності навчання студентів у субординатурі, збільшення її за тривалістю та удосконалення за змістом.

В якості прикладу особливостей організації навчального процесу в субординатурі наведено досвід роботи із субординаторами на кафедрі терапевтичної стоматології Вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія». 120 навчальних годин в субординатурі передбачають різноманітний обсяг роботи. Під час занять в субординатурі на кафедрі терапевтичної стоматології студенти мають змогу попрацювати в кабінеті по наданню не-

відкладної стоматологічної допомоги, взяти активну участь у клінічних розборах, семінарських заняттях, роботі клінічної конференції, а головне — вести щоденний самостійний під наглядом викладача прийом стоматологічних пацієнтів, який включає обстеження та лікування 3–4 хворих з патологією зубів, тканин пародонта, слизової оболонки порожнини рота й обов'язкове правильне оформлення медичної документації. При цьому особлива увага надається питанням ранньої діагностики, лікуванню й профілактиці стоматологічних захворювань, диспансеризації хворих з урахуванням найновітніших досягнень сучасної стоматології. Теоретична підготовка субординаторів до практичних занять передбачає не тільки ретельне вивчення підручників, посібників, монографічної літератури з того чи іншого питання терапевтичної стоматології, а й знайомство із сучасними публікаціями статей у провідних наукових та науково-практичних журналах.

Однією з активних форм навчання студентів є проведення семінарських занять з найбільш вагомих та дискусійних проблем терапевтичної стоматології. Так, студенти X семестру, що засвоїли усі розділи терапевтичної стоматології та мають основи знань фундаментальних дисциплін, проявляють великий інтерес до систематизації наявної інформації, вирішення конкретних завдань з таких тем, як етіологія і патогенез карієсу зубів, фізіотерапія в терапевтичній стоматології, профілактика стоматологічних хвороб та ін. Тому саме ці теми пропонуються для семінарських занять, проведення яких має індивідуальні

особливості в залежності від теми, рівня базових знань студентів-випускників. Для кожного семінару наявні чітко сформульовані запитання, необхідний обов'язковий обсяг для перегляду монографій, навчальних посібників та сучасних журнальних статей. Маючи достатній час для підготовки до семінарського заняття, студенти мають знайти відповіді на усі запропоновані в методичних вказівках запитання, систематизувати їх і написати реферат. Особливий інтерес у студентів викликають семінари, які проводяться у формі ділової гри, де викладач виконує координуючі функції, а не виступає в ролі опитувача теми. Як правило, таким ігровим методом можна проводити семінари з тем етіологія та патогенез карієсу зубів, захворювань пародонта. При викладанні матеріалу студенти намагаються довести правильність тієї чи іншої теорії етіології та патогенезу, опоненти-студенти обов'язково висувають контраргументи її хибності або неповноцінності. Для такої дискусії студенти мають ознайомитись та добре розібратись із фактичним літературним матеріалом, що дасть можливість вільно володіти інформацією, задавати запитання один одному. Іноді дискусія досягає такої напруги, що у процесі гри студенти починають висловлювати свої власні думки щодо розглянутих проблем, а це формує нові мотиви до навчання — не тільки вивчити і пізнати, а самому перевірити правильність своїх висновків. Один яскравий момент: проведення семінарського заняття за типом ділової гри повністю виключає читання підготовленого реферату, тому що зацікавленість та увага товаришів при цьому різко знижується або взагалі зникає, а це означає, що студента можуть ігнорувати у дискусії, а цього ніхто не бажає. Якщо заняття викликало інтерес, то студенти самі мають змогу зробити належні висновки в кінці семінару, а викладач лише підтвердить їх правильність або висловить власну думку з даної проблеми. Саме такий вид семінарських занять стимулює та формує у студентів позитивні мотиви до навчання, викликає інтерес до поглиблення знань з терапевтичної стоматології, особливо з питань сучасних поглядів та підходів до етіології, патогенезу, діагностики, лікування та профілактики стоматологічних хвороб.

На кафедрі активно впроваджується в субординатурі перегляд відеофільмів як з метою більш якісної підготовки до семінарських занять, так і для освоєння сучасних вітчизняних і світових технологій лікування стоматологічних хворих. Із метою формування елементів клінічного мислення, а також удосконалення практичних навичок студенти переглядають відеофільми іноземних фірм з різних питань терапевтичної стоматології або

відеоматеріали, створені на кафедрі: «Використання фотополімерних матеріалів при лікуванні карієсу та некаріозних уражень твердих тканин», «Видалення зубного каменю та м'яких зубних нашарувань за допомогою ультразвуку та апарата Сірофлу» тощо. Значний інтерес у студентів викликають фільми «Діагностика і диференційна діагностика хронічних періодонтитів», «Використання сучасного ендодонтичного інструментарію та технологій при лікуванні ускладненого карієсу», «Лабораторні методи діагностики стоматологічних захворювань» та ін.

Клінічний розбір хворих, що проводиться тричі протягом навчання в субординатурі, дозволяє сформувати навички публічно аналізувати та систематизувати одержані знання, коротко та логічно формулювати свої думки, критично оцінювати діагностичну діяльність, послідовно приймати рішення. Клінічний розбір хворих на кафедрі проводиться з найбільш складних випадків діагностики в одонтопатології, пародонтології та захворювань слизової оболонки порожнини рота. Нерідко предметом клінічного розбору хворих є діагностичні помилки або ускладнення як в діагностиці, так і у лікуванні, нові методи лікування та профілактики.

Для активного проведення клінічного розбору хворих призначається основний доповідач (куратор), інші студенти групи виступають в якості опонентів. Вони постійно включаються в розмову щодо висунення версій, гіпотез правильного діагнозу, формування якого йде поступово крок за кроком, а також використання основних важелів діагностичного процесу. Після викладання скарг хворого доповідачем йому чи хворому, коли розгляд проводиться в його присутності, офіційні опоненти й всі інші субординатори ставлять ряд питань для уточнення повного використання скарг як методу діагностики.

Уже на першому етапі діагностичного процесу доповідач викладає ряд версій правильного майбутнього діагнозу, підтверджуючи або відхиляючи кожен з них подальшими даними обстеження хворого — анамнезу хвороби та життя. В уточненні цих важелів діагностичного процесу активну участь беруть як офіційні, так і неофіційні опоненти. Повне використання суб'єктивного методу діагностики дає можливість висунути версії діагнозу (гострий чи хронічний перебіг, його загострення). Суб'єктивний метод обстеження хворого наближає доповідача до уточнення анатомічного об'єкта ураження (зуби, тканини пародонта, слизова оболонка порожнини рота).

Подальший процес діагностики йде з використанням основних клінічних (огляд, перкусія, пальпація, зондування) та допоміжних

методів діагностики. Розбір кожного з них та значущість їх у формуванні робочої гіпотези (попереднього діагнозу) уважно коректується опонентами та викладачем. Сформулювавши попередній діагноз, доповідач ставить завдання використати ті чи інші допоміжні методи діагностики, за чим уважно стежать усі субординатори групи. Доповідач вказує на необхідність проведення як між-, так і внутрішньосиндромної диференційної діагностики і проводить їх частіше за все без присутності хворого. На всі упущення активно реагують субординатори групи, уточнюють важливість тих чи інших симптомів у підтвердженні того чи іншого діагнозу. Саме в такій живій формі спілкування субординаторів з хворими один на один та з викладачем народжується повний правильний діагноз, який відкриває шлях до планування лікування та розвитку клінічного мислення майбутніх лікарів. Основний доповідач складає в присутності всієї групи план лікування. За відповідністю його встановленому діагнозу уважно стежать субординатори, коригуючи його по ходу дискусії, викладач підводить підсумки клінічного розбору.

Найвищою формою навчально-дослідної роботи студентів-субординаторів є клінічна конференція, яка, зазвичай, проводиться в кінці циклу навчання на кафедрі. Клінічна конференція дає можливість широко обговорювати окремі випадки з практичної стоматології, ознайомитися з якістю лікування й оформлення документації, визначити необхідність і цінність тих чи інших методів обстеження і лікування. Матеріали, що представляються на конференції, повинні бути ретельно проаналізовані, підкріплені додатковими методами дослідження, висновками консультантів. Все це вимагає від субординатора глибокого знання літератури за поданим матеріалом. На клінічній конференції субординатори виступають в ролі доповідача, офіційного чи неофіційного опонента.

Активна участь студентів-субординаторів у клінічних конференціях формує організа-

ність, відповідальність, допомагає їм самоствердитись, показати свої здібності та ерудицію, набути навички публічного виступу.

У вимогах до фахівця терапевта-стоматолога зазначено, що він повинен бути також добрим організатором при наданні стоматологічної допомоги [2]. З цією метою на кафедрі терапевтичної стоматології наприкінці навчання студентів у субординатурі уже багато років проводиться заняття (ділова гра) з аналізу кількісних та якісних показників роботи лікаря-стоматолога [3]. На цьому занятті академічна група умовно перетворюється в стоматологічне відділення, де завідувачем є староста групи, а кожен субординатор «стає» лікарем-ординатором відділення. Така рольова ділова гра, присвячена аналізу кількісних та якісних показників роботи субординаторів, проходить жваво, викликає інтерес до виконаної кожним студентом роботи. Вона допомагає набути окремих навичок з організаційної діяльності лікаря терапевта-стоматолога.

Такий спосіб проведення семінарських занять та клінічних розборів хворих активізує навчальну діяльність випускників, допомагає їм глибше засвоїти теоретичні знання та удосконалити навички з питань діагностичного процесу, що так необхідно для підготовки висококваліфікованих молодих лікарів-стоматологів.

Перевірка кінцевого рівня знань субординаторів завершується комп'ютерним контролем з усіх розділів терапевтичної стоматології, включаючи фізіотерапію та стоматологію в екстремальних умовах.

Таким чином, субординатура значною мірою сприяє формуванню клінічного мислення, а також підвищенню якості теоретичної й практичної підготовки студентів-випускників. Вона має постійно удосконалюватись як у бік збільшення терміну субординатури, так і у бік покращання навчального та лікувального процесу у період її проведення. Все це сприяє підвищенню якості підготовки молодих фахівців з питань стоматології.

Список літератури

1. Навчальний план підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» кваліфікації «Лікар-стоматолог» у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації України. К., 2003. 10 с.
2. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма спеціаліста за спеціальністю 7.110106 «Стоматологія» напряму підготовки 1101 «Медицина». К., 2003. 82 с.
3. Косенко К.М., Батурицький Ю.М., Скиба В.Я. та ін. Галузевий медико-економічний стандарт надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях: Амбулаторна допомога. Одеса: Астропринт, 2000. 384 с.

РОЛЬ СУБОРДИНАТУРЫ ВО ВНЕДРЕНИИ СОВРЕМЕННЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТОМАТОЛОГИИ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

А.К. Николишин, Т.А. Петрушанко, Н.Н. Иленко, Д.Е. Киндий

Обоснована ефективність підготовки студентів на стоматологічному факультеті в субординатурі, що сприяє удосконаленню усвоєння теоретичних знань, оволодінню практичними навчальними навичками на X семестрі навчання в вузі, розвиває клінічне мислення майбутніх лікарів-стоматологів.

логов, способствует внедрению современных достижений стоматологии в учебный процесс. В качестве примера организации учебного процесса в субординатуре приведен опыт работы с субординаторами на кафедре терапевтической стоматологии Высшего государственного учебного заведения Украины «Украинская медицинская стоматологическая академия».

Ключевые слова: *субординатура, клиническое мышление, современные достижения, стоматологический факультет.*

ROLE OF THE SUBORDINATURE IN INTRODUCTON OF THE MODERN ACHIEVEMENTS OF STOMATOLOGY IN EDUCATIONAL PROCESS

A.K. Nikolishin, T.A. Petrushanko, N.N. Ilenko, D.E. Kindiy

The efficiency of preparation students on stomatologic faculty in subordination was grounded, that promotes the improvement of the assimilation of the theoretical knowledges, mastering practical skill on X semester of the education in high school, develops the clinical thinking future physician-stomatologist, promotes in introduction of the modern achievements stomatologies in education process. As example to organizations of the education process in subordination is brought experience of the work with subordinators on pulpit of the therapeutic stomatology of the Ukrainian High state educational institution «Ukrainian medical stomatologic academy».

Key words: *subordination, clinical thinking, modern achievements, stomatologic faculty.*

Поступила 04.04.08